

3. Кіпчач Ф. *Землі України: категорії, право власності, стан використання, охорона: навч. посібник* / Ф. Кіпчач. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 240 с.

4. Кобець М. І. *Органічне землеробство в контексті сталого розвитку* / М. І. Кобець // Проект «Аграрна політика для людського розвитку». – К., 2004. – 22 с.

викл. Гулик С.В.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СТРУКТУРИ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ ГУСЯТИНСЬКОГО РАЙОНУ

Метою статті є з'ясування особливості сучасної структури антропогенних ландшафтів Гусятинського району та ступеня їх антропогенної трансформації.

Виклад основного матеріалу. Ландшафти Гусятинського району, що характеризується рівнинним рельєфом, хорошими фізичними властивостями ґрунтів, досить сприятливим кліматичними умовами для обміну речовин та енергії у геосистемах, значними потужностями самоочищення атмосферного повітря, загалом належать до середньостійких з точки зору протидії антропогенним впливам.

В залежності від особливостей господарської діяльності людей (за змістом) антропогенні ландшафти поділяють на вісім класів: сільськогосподарські, лісові антропогенні, водні антропогенні, селитебні, промислові, дорожні, рекреаційні, белігеративні [1]. В Гусятинському районі наявні всі ці класи. Вони займають 80701,76 га, тобто 79,4% площі району.

Таблиця 1

Структура антропогенних ландшафтів Гусятинського району

Клас Антропогенних ландшафтів	Площа, га	Частка, %
Сільськогосподарські	75773	93,89
Лісові антропогенні	727,84	0,90
Водні антропогенні	948,65	1,17
Селитебні	1182,42	1,46
Промислові	879,66	1,09
Дорожні	1066,55	1,32
Рекреаційні	79,8	0,09
Белігеративні	43,84	0,05
Загалом	80701,76	100

Найбільшу площу займають *сільськогосподарські* антропогенні ландшафти – 75773 га, тобто 93% від усіх антропогенних ландшафтів району. Вони представлені ріллею – 66863 га (88,2%), пасовищами – 6358 га (8,4%), багаторічними насадженнями – 829 га (1,1%) та сіножатими – 1723 га (2,3). Сільськогосподарські антропогенні ландшафти сформувалися внаслідок активного розорювання природних ділянок землі, надмірного випасу свійських тварин, насадження садів тощо.

Лісові антропогенні ландшафти сформувалися внаслідок штучного насадження лісів та захисних лісосмуг. Цей вид ландшафтів займає 727 га на території Гусятинського району, що становить 0,9 % від усіх антропогенних ландшафтів краю.

Площа *водних* антропогенних ландшафтів на території Гусятинського району становить 948,65 га, тобто 1,17 % від усіх антропогенних ландшафтів. Цей вид ландшафтів представлений штучними водосховищами, ставками та штучними водотоками (каналами, канавами).

Селитебні ландшафти – це антропогенні ландшафти населених пунктів: міс і сіл, з їх будовами, вулицями, дорогами, садами і парками. Вони займають особливе місце в системі, антропогенних ландшафтів. З їх появою почався активний процес антропогенізації натуральних та формування антропогенних ландшафтів. Створена система поселень формує своєрідний каркас антропогенних ландшафтів, а люди і техніка, що тут знаходяться – основне джерело їх подальшого формування[2].

Враховуючи глибину перетворення природних ландшафтів, більшість авторів розділяють селитебні ландшафти на два типи; міські та сільські антропогенні

ландшафти. Складність полягає в тому, що в наш час не існує точних та універсальних ознак для розмежування міста та села. Більше того, всі землі населених пунктів розподіляють на три групи: землі міст, землі селищ міського типу, та землі сіл.

На території Гусятинського району є 2 міста, 2 селища міського типу та 61 сільський населений пункт. Селитебні антропогенні ландшафти займають площу 1182,42 га (1,46%)[3]. Причому площа одно- та двоповерхової житлової забудови набагато переважає забудову з трьома і більше поверхами (1144 га та 37 га відповідно).

Промислові антропогенні ландшафти займають на території Гусятинського району невелику площу – 879 га (1,09%). Це пов'язано з тим, що район має аграрну спеціалізацію, на його території мало промислових підприємств і немає великої кількості мінеральних ресурсів. Є лише невеликі поклади будівельної сировини: глини, кварцових пісків, крейди, мергелю, гравію, гальки.

Дорожні антропогенні ландшафти – це складні системи антропогенного походження, структуру і функціонування яких визначають власне дороги та численні прилеглі до них об'єкти. Дорожні ландшафти – результат багатовікової й специфічної діяльності людей, вони мають важливе значення не лише для багатьох сфера, а й об'єднують їх формуючи єдиний комплекс антропогенного ландшафту. Дорожні ландшафти характеризуються своєрідним лінійним поширенням у просторі. Значення і роль дорожніх ландшафтів у структурі сучасних ландшафтів постійно й швидкими темпами зростає. На території Гусятинського району дорожні антропогенні ландшафти займають площу 1066 га (1,32% від усіх антропогенних ландшафтів).

Рекреаційні та белегеративні антропогенні ландшафти займають на території Гусятинського району найменші площі – 79,8 га та 43,84 га, що становить 0,09% та 0,05% відповідно.

На території Гусятинського району ступінь антропогенної трансформації ландшафтів коливається від дуже високого до дуже низького. Найвищий (дуже високий) він на територіях, які зайняті містами Копичинці та Хоростків, а також селищами міського типу Гусятин та Гримайлів. Високий ступінь антропогенної трансформації ландшафтів на північному-заході, у центрі та на південному-сході району. Вищий середнього – на північному-сході, вздовж р. Гнилої та на невеликій території на північ від с. Васильківці. Середній – на південному-заході та на лівому березі р. Гнилої. Нижчий середнього ступінь антропогенної трансформації ландшафтів на крайньому південному-заході та на сході. Дуже низький та низький на сході Гусятинського району, де розміщений заповідник Медобори. До того ж тут ступінь антропогенної трансформації ландшафтів зменшується у напрямку до р. Збруч.

Джерела інформації:

1. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України / Г.І. Денисик.- Вінниця, 1998.
2. Денисик Г.І. Регіональне антропогенне ландшафтознавство. Навчальний посібник / Г.І. Денисик, О.В. Тімець. – Вінниця-Умань, 2010.-170 с.
3. Статистичні матеріали відділу земельних ресурсів Тернопільської ОДА.

доц. Заблоцький Б.В.

ПЛОДОВО-ЯГІДНІ НАСАДЖЕННЯ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ: СТРУКТУРА, ДИНАМІКА ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Садівництво у Тернопільській області завжди було важливою галуззю сільськогосподарського виробництва, яка забезпечувала населення незамінними вітамінними продуктами харчування, а переробні підприємства – сировиною.

Природно-кліматичні умови і ґрунтові ресурси області (крім територій із чорноземно-карбонатними і лучно-чорноземними ґрунтами) є сприятливими для вирощування плодово-ягідних насаджень, одержання високих врожаїв та дозволяють отримувати якісні продукти в обсягах, достатніх для забезпечення